

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2000/47

Karar Sayısı : 2002/98

Karar Günü : 22.10.2002

Resmi Gazete tarih/sayı:08.01.2003/24987

İPTAL İSTEMİNDE BULUNAN : Anamuhalefet (Fazilet) Partisi Grubu Adına Grup Başkanı Mehmet Recai KUTAN

İPTAL İSTEMİNİN KONUSU : 16.6.2000 günlü, 4572 sayılı "Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun"un 3. maddesinin ikinci fıkrasının, Geçici 1. maddesinin (D) bendinin, (E) bendinin birinci paragrafında yer alan "...Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak..." ve ikinci paragrafında yer alan "...Yeniden Yapılandırma Kurulu ve Yürütme Birimine ilişkin giderler...Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak..." ibareleri ile üçüncü ve dördüncü paragraflarının, Anayasa'nın 2., 10., 48., 49. ve 171. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve yürürlüğünün durdurulması istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenen Yasa Kuralları

4572 sayılı Yasa'nın, iptali istenilen ibare ve kuralları da içeren maddeleri şöyledir:

1- "MADDE 3.- Kooperatif ve birlikler; ortakların ve gerektiğinde diğer üreticilerin ürünlerini daha iyi şartlarla değerlendirmek, meslekî faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak ve ekonomik menfaatlerini korumak konularında çalışırlar.

Kooperatif ve birliklerin, ilk işleme hüviyetindeki işletme ve tesisleri dışında kalan sonraki üretim aşamaları için kuracakları iktisadî işletmeler, anonim şirket statüsünde ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulup faaliyet gösterirler.

Kooperatif ve birliklerin çalışma konuları ile ürün alım ve değerlendirme işlemlerine ilişkin esaslar örnek anasözleşmelerde gösterilir"

2- "Geçici Madde 1.- A) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 1196 sayılı Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Genel Birliği Kanunu ve 3186 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Kuruluşu Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanuna göre kurulmuş bulunan kooperatif ve birlikler, başkaca bir işleme gerek olmaksızın bu Kanuna göre kurulmuş sayılırlar.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en çok dört ay içerisinde örnek anasözleşmeler hazırlanır. İntibak işlemi tamamlanıncaya kadar mevcut anasözleşmelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

B) Halen kurulmuş ve faaliyette bulunan kooperatif ve birlikler, anasözleşmelerini en çok bir yıl içerisinde bu Kanuna intibak ettirmek zorundadırlar. Bu hususa riayet etmeyen

kooperatifler ve birlikler dağılmış sayılır. Kanunen tasfiye ile görevlendirilmiş kimseler tarafından, dağılmadan başlayarak en çok iki ay içerisinde tasfiyeye geçilmediği takdirde Bakanlık veya Hazine tarafından mahkemeden tasfiye memuru atanması istenebilir. Mahkemece atanacak tasfiye memuru, mevcut anasözleşmede tasfiye kuruluna verilen görev ve yetkileri yerine getirir.

Anasözleşmelerini bu Kanuna intibak ettirmek için kooperatif ve birliklerin yapacakları genel kurullar, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verirler. Bu genel kurullarda, boş bulunan yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ve yedekleri ile eksik olan birlik temsilcilikleri ve yedekleri için, mevcutların kalan süresi kadar görev yapmak üzere seçim yapılır.

C) Birliklerin mevcut genel müdür ve genel müdür yardımcılarının görevleri, organların seçiminin yapıldığı birlik genel kurul toplantısında; müşterek çalışma esasını benimseyen birliklerde ise tüm birliklerin organlarının seçiminin tamamlanmasını takiben sona erer. Bunlar, yönetim kurulunun uygun görmesi halinde yeniden atanabilirler.

D) Kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılması, ekonomik etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde faaliyetlerini sürdürebilir bir yapıya kavuşturulabilmesi ve bu amaçla alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi konularında çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere yedi üyeden oluşan Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulur. Kurul, Sanayi ve Ticaret Bakanına karşı sorumludur.

Yeniden Yapılandırma Kuruluna, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en çok altı ay içinde Bakanlık ve Hazine Müsteşarlığı mensupları, üniversite öğretim üyeleri veya kooperatifçilik veya işletmecilik konusunda bilgi ve deneyim sahibi kişiler arasından, biri Bakanlık mensuplarından olmak üzere dört üye Sanayi ve Ticaret Bakanı, biri Hazine Müsteşarlığı mensuplarından olmak üzere iki üye Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanı tarafından, bir üye de birliklerin yönetim kurulu üyeleri içinden kendi aralarında yapacakları seçim ile belirlenir ve Bakanlar Kurulunca en çok dört yıl görev yapmak üzere atanır. Yönetim kurulu üyeliği sona eren birlik temsilcisinin Yeniden Yapılandırma Kurulundaki görevi de sona erer. Boşalan üyeliklere aynı usule göre atama yapılır. Kurul üyeleri, kendi aralarından üye tam sayısının salt çoğunluğu ile bir başkan ve bir başkan vekili seçer.

Yeniden Yapılandırma Kurulu, faaliyetlerine yardımcı olmak üzere; yeniden yapılandırma, özelleştirme, plânlama, denetim, kooperatifçilik veya işletmecilik konularında deneyimli uzmanlardan ve danışmanlardan Yürütme Birimi oluşturabilir. Yürütme Birimi Başkanı, Kurul üyelerinin en az beşinin olumlu oyu ile seçilir. Yürütme Biriminin dört yıllık iş plânu Yeniden Yapılandırma Kurulu tarafından belirlenir. Yürütme Biriminin çalışma usul ve esasları ile bu birimde çalıştırılanlara yapılacak ödemeler Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerisi, Sanayi ve Ticaret Bakanının uygun görüşü ve Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanının onayı ile belirlenir.

Yeniden Yapılandırma Kurulu başkan ve üyelerine ödenecek huzur hakları ve harcırah, Sanayi ve Ticaret Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanının onayı ile belirlenir. Huzur hakkının aylık net tutan en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil), harcırah ise en yüksek Devlet memuru harcırahının üç katım geçemez.

Kooperatif ve birlikler, bu Kanunda belirlenen amaçlar çerçevesinde yeniden yapılandırma ile ilgili her konuda Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerilerini dikkate alır ve kurul ile işbirliği içinde faaliyetlerini sürdürür.

Yeniden Yapılandırma Kurulunun çalışma esasları, uygulayacağı ilke ve programlar, bu sürece uyum için kooperatif ve birliklerce alınması gerekli önlemler ve yapılması gereken işlemler Sanayi ve Ticaret Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanı tarafından müştereken belirlenir.

Yeniden Yapılandırma Kurulunun görev süresi, kurul üyelerinin atanmalarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren en çok dört yıldır.

E) Birliklerin, 1.5.2000 tarihi itibarıyla mevcut özel bünye faaliyetleri ile ilgili borçları, borçların ödenmesine kadar geçecek süre içinde bu borçlardan doğan faiz ve gecikme zammı gibi fer'i borçları ile personel kadrolarında yapılacak düzenlemeler için gerekli tazminat tutarı, Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak Hazinece üstlenilip tasfiye olunur.

Yeniden yapılandırma süresince, kooperatif ve birliklerin özel bünye borçlarının tasfiyesi ve yeniden yapılandırma nedeniyle oluşabilecek personel tazminatları, kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılması amacıyla dışardan alınacak her türlü denetim, danışmanlık ve diğer hizmetler için yapılacak ödemeler, Yeniden Yapılandırma Kurulu ve Yürütme Birimine ilişkin giderler ile kooperatif ve birliklerin ihtiyacı olan işletme kredileri Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak genel bütçeden ve Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu gider hesabından karşılanır.

Kooperatif ve birliklere, genel bütçeden yeniden yapılandırma amacıyla 2000 Yılı Bütçesinden tahsis edilen ödenekler ile uluslararası finans kuruluşlarınca desteklenen projeler için sağlanan doğrudan ya da dolaylı malî kaynaklar ve kredi teminatları dışında Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinden herhangi bir malî destek sağlanamaz.

Bakanlık, yeniden yapılandırma süresi içinde görev yapmak üzere, birlik denetim kurullarında, denetim veya kooperatifçilik konusunda deneyimli Bakanlık mensupları arasından bir denetçi görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilenlere en yüksek Devlet memuru aylığından (ek gösterge dahil) fazla olmamak üzere Bakanlıkça belirlenecek net aylık ücret Birlikçe ödenir.

F) Birliklerin bu Kanunun yayımı tarihi itibarıyla sahip oldukları iktisadî işletmeler, üç yıl içerisinde anonim şirket haline dönüştürülebilir. Bu amaçla ve 31.12.2003 tarihine kadar uygulanmak üzere; bu Kanun hükümlerine göre kurulan kooperatif ve birliklerin müştereken ve sermayesinin % 51'ine sahip olmak üzere kuracakları anonim şirketlere sermaye olarak gösterecekleri ayınların bu şirketlere devrinden doğan kazançlar ile bu şirketteki hisselerinin, birbirlerine, kooperatif ortağı üreticilere, kooperatif ve birlik çalışanlarına veya borçlarının tasfiyesi amacıyla gerçek ve tüzel kişilere satışı veya devri işlemlerinden doğan kazançlar kurumlar vergisinden müstesnadır.

Kooperatif ve birliklerin sermayesinin en az % 51'ine sahip oldukları şirketlerin kuruluş, tescil, hisse senedi çıkarma işlemleri ile bu şirketlerdeki hisselerinin yukarıda belirtilen kişi ve kuruluşlara satışı veya devri işlemleri 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 28 inci maddesindeki kesintiler ile her türlü vergi, resim ve harçtan istisna edilir.

Bu madde kapsamında yapılan işlemler, katma değer vergisi uygulaması bakımından 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 37 ila 39 uncu maddelerinde yazılı devir işlemleri gibi addolunur.

G) Yeniden yapılandırma süresince, ortak üreticilerin kooperatif ortaklığından ayrılma talepleri halinde, kendilerine sermaye payı iadesi işlemi yapılmaz. Ancak, birliklerin sahip oldukları iktisadî işletmelerin anonim şirkete dönüştürülmesi halinde, iade edilmeye sermaye payları oranında bu şirketlere ortak olabilirler. Bu durumda ortaklık payları, ortaklardan tahsil edilmiş olan sermaye payları karşılığı ürün miktarlarının son iş yılında gerçekleşen ortalama alım fiyatı ile çarpımı suretiyle hesaplanır. Bu hüküm, ölen ortakların varislerine yapılacak sermaye payı iadeleri için uygulanmaz.

H) Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri personeli olup, 15.5.2000 tarihi itibarıyla Bakanlıkta görev yapmakta olan 230 kişiden, bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde yazılı olarak başvuruda bulunan ve tabi oldukları sosyal güvenlik mevzuatına göre 2000 yılı içerisinde emeklilik hakkını kazanamayacak olanlar Bakanlığın boş memur kadrolarına atanırlar. Ancak, bunlar Bakanlıkta uygun kadro bulunmaması halinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarının durumlarına uygun boş memur kadrolarına atanırlar.

Bu Kanun uyarınca memur kadrosuna ataması yapılan personelin Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerinde işçi statüsünde geçen hizmet süreleri, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinin "Ortak Hükümler" bölümünün (c) bendinin 7 nci alt bendinde belirtilen esaslar dahilinde öğrenim durumları itibarıyla yükseldebilecekleri dereceyi aşmamak ve boş kadro bulunmak koşuluyla kazanılmış hak aylık derece ve kademelerinin tespitinde değerlendirilir.

Bu suretle Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilişkilendirilen personelin kazanılmış hak aylık derecelerinde değerlendirilmeyen geçmiş hizmetleri, yürürlükteki hükümlere göre emekli keseneğine esas aylıklarında değerlendirilir. Söz konusu personele, iş mevzuatına göre herhangi bir tazminat ödenmez. Bu personelin önceden kıdem tazminatı ödenmiş süreleri hariç kıdem tazminatına esas olan geçmiş hizmet süreleri 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre emekli ikramiyelerinin hesabında dikkate alınır.

Bu fıkra kapsamındaki personelden, memuriyet kadrolarına geçmek istemeyenler bir ay içinde Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerine iade edilirler.

Devlet Personel Başkanlığı, personel ihtiyacı bulunan kamu kurum ve kuruluşlarını tespiti, gerekli bilgi ve belgeleri istemeye ve uygulamaya ilişkin diğer esas ve usulleri tespit etmeye yetkilidir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İptal gerekçesinde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

3- "MADDE 48.- Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır."

4- "MADDE 49.- Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir."

Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

5- "MADDE 171.- Devlet, millî ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır."

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Mustafa BUMİN, Haşım KILIÇ, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK, Rüştü SÖNMEZ, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU ve Ahmet AKYALÇIN'ın katılmalarıyla 11.10.2000 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine; yürürlüğü durdurma isteminin bu konudaki raporun hazırlanmasından sonra ele alınmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen yasa kurallarıyla, aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A- Genel Açıklama

21.10.1935 günlü, 2834 sayılı "Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanun" ile tarım satış kooperatif ve birlikleri kurulmuştur. Bu kuruluşlar hakkında daha sonra 238 sayılı "Kanun Hükmünde Kararname" ve 3186 sayılı "Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Kuruluşu Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun" ile düzenlemeler yapılmıştır.

16.6.2000 günlü, 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun ile önceki yasalar yürürlükten kaldırılmış, tarım satış kooperatif ve birlikleri etkin ve sürdürülebilir bir şekilde özerk ve malî yönden bağımsız kılınmıştır..

Böylece, kooperatif ve birlikler demokratik bir yapıya kavuşturularak, siyasi müdahalelerden uzak, uluslararası kooperatifçilik ilkelerine uygun olarak yönetilebilmelerine olanak sağlanmak istenmiştir.

Yasa'da kooperatif ve birliklerin ilk işleme hüviyetindeki işletme ve tesisleri dışında kalan sonraki üretim aşamaları için kuracakları iktisadî işletmelerin anonim şirket haline dönüştürülerek bu kuruluşların güçlü bir sermaye yapısına sahip olmaları hedeflenmiştir.

Diğer taraftan, kooperatifler ve birliklerin sorunlarına çözüm oluşturulması ve bu kuruluşların yeniden yapılandırılarak, ekonomik etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde faaliyetlerini sürdürebilecek bir yapıya kavuşturulabilmesi amacıyla "Yeniden Yapılandırma Kurulu" oluşturulması öngörülmüş, yeniden yapılandırma süresince, kooperatif ve birliklerin 1.5.2000 tarihi itibarıyla özel bünye faaliyetlerine ilişkin borçları yeniden yapılandırma nedeniyle oluşabilecek personel tazminatları ve ihtiyaç duyacakları işletme kredileri Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri gözetilerek genel bütçeden ve Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonundan karşılanması olanağı getirilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Dava dilekçesinde, kooperatif ve birliklerin diledikleri alanda çalışma hak ve hürriyetine sahip oldukları, anonim şirket statüsünde ayrı bir tüzelkişilik oluşturmanın yasal dayanağı bulunmadığı gibi, bunun kooperatifçiliği geliştirmeye, milli ekonomiye ve tüketicinin korunmasına katkı sağlamayacağı, Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturmakla kurumlara müdahale edildiği, kooperatiflere malî desteğin sağlanmadığı, bazı kurumlar vergi indiriminden yararlandığı halde kooperatiflerin bu imkândan yararlanmadığı, Bakanlığın görevlendirdiği denetçiye ücretin birlikçe ödenmesinin hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı, bu nedenlerle dava konusu kuralların Anayasa'nın 2., 10., 48., 49. ve 171. maddelerine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

1- Yasa'nın 3. Maddesinin İkinci Fıkrası'nın İncelenmesi

3. maddenin dava konusu ikinci fıkrasında, tarım satış kooperatif ve birliklerinin, ilk işleme hüviyetindeki işletme ve tesisleri dışında kalan sonraki üretim aşamaları için kuracakları iktisadî işletmelerin anonim şirket statüsünde ayrı bir tüzelkişilik olarak kurulup faaliyet gösterecekleri belirtilmiştir.

Anayasa'nın "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahip bulunduğu, özel teşebbüsler kurmanın serbest, ikinci fıkrasında, özel teşebbüslerin ulusal ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmalarını sağlayacak ekonomik ve sosyal politikaları uygulamanın devletin görevi olduğu belirtilmiştir.

Maddenin gerekçesinde, özgürlük temeline dayalı bir toplumda irade serbestliği çerçevesinde ferdin sözleşme yapma, meslek seçme ve çalışma özgürlüğünün garanti edilmesinin doğal olduğu, ancak bu özgürlüklerin kamu yararı amacıyla ve yasayla sınırlanabileceği, Devletin özel teşebbüslerin güvenlik ve kararlılık içinde çalışması için gerekli tedbirleri almasında hem özel teşebbüs sahiplerinin hem de bu teşebbüsler aracılığı ile toplumun diğer fertlerinin ve sonuçta toplumun refahının sağlanacağını amaçlandığı açıklanmıştır.

Dava konusu düzenlemeyle Anayasa'nın 48. maddesinin ikinci fıkrası gözetilerek sonraki üretim aşamaları için kurulacak iktisadi işletmelerin anonim şirket statüsünde ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulup faaliyet göstermeleri uygun görülmüştür.

Anayasa'nın 171. maddesinde ise "Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır" denilmiştir.

Buna göre kuralın, tarım satış kooperatif ve birliklerine serbest piyasa koşullarında sektörlerindeki rakipleri ile rekabet edebilmesi, kârlı ve verimli şekilde çalışabilmesi, üreticinin ürettiği tarımsal ürünü en iyi şartlarda değerlendirebilmesi, tüketicinin ise kaliteli olarak üretilen ürünü daha iyi koşullarda alabilmesi, dolayısıyla ulusal ekonomiye katkı sağlaması amacı gözetilerek düzenlendiği anlaşılmıştır.

Bu nedenlerle kural Anayasa'nın 48. ve 171. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Konunun Anayasa'nın 49. maddesi ile ilgisi görülmemiştir.

2- Yasa'nın Geçici 1. Maddesi'nin (D) Bendi'nin İncelenmesi

Yasa'nın dava konusu (D) bendinin;

Birinci paragrafında Yeniden Yapılandırma Kurulu'nun yedi üyeden oluştuğu, Sanayi ve Ticaret Bakanı'na karşı sorumlu olduğu;

- İkinci paragrafında Yeniden Yapılandırma Kurulu üyelerinin seçilme yöntemleri, görev süresi, başkan ve başkanvekilinin seçimi;

- Üçüncü paragrafında Yeniden Yapılandırma Kurulu'nun çalışmalarına yardımcı olmak üzere, yeniden yapılandırma, özelleştirme, plânlama, denetim, kooperatifçilik veya işletmecilik konularında deneyimli uzman ve danışmanların görev alacağı bir "yürütme birimi" oluşturulacağı;

- Dördüncü paragrafında Yeniden Yapılandırma Kurulu'nun başkan ve üyelerine ödenecek huzur hakkı ve yolluk miktarı;

- Beşinci paragrafında kooperatif ve birliklerin, yasada ki amaçlar çerçevesinde yeniden yapılandırma ile ilgili her konuda Yeniden Yapılandırma Kurulu'nun önerilerini dikkate alacağı ve kurul ile işbirliği içinde faaliyetlerini sürdürecekleri;

- Altıncı paragrafında Yeniden Yapılandırma Kurulu'nun çalışma esaslarının, uygulayacağı ilke ve programların, kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırma sürecine uyum sağlamaları için alınması gereken önlemler ile yapılması gereken işlemlerin, Sanayi ve Ticaret Bakanı ile Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanı tarafından müştereken belirleneceği;

- Yedinci paragrafında, kurulun görev süresinin en çok dört yıl olduğu

belirtilmiştir.

Bu düzenlemeyle, kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılması, ekonomik etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde faaliyetlerini sürdürebilir bir yapıya kavuşturulması sürecinde çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere görev süresi dört yıl olan "Yeniden Yapılandırma Kurulu" ile, bu kurula faaliyetlerinde yardımcı olmak üzere, yeniden yapılandırma, özelleştirme, plânlama, denetim, kooperatifçilik veya işletmecilik konularında deneyimli uzmanlardan ve danışmanlardan oluşan "Yürütme Birimi"nin kurulması öngörülmüştür.

Tarım satış kooperatifleri ve birliklerinin üreticinin elde etmiş olduğu tarımsal ürünü en iyi şekilde değerlendirmesi, pazarlayabilmesi, bu kuruluşların sahibi bulundukları fabrika ve tesislerin verimli ve kârlı şekilde çalışabilmesi ve sektörlerindeki rakipleri ile rekabet edebilmesine yardımcı olmak amacının gözetildiği anlaşıldığından 3. maddenin ikinci fıkrası için belirtilen gerekçelerle kural Anayasa'ya aykırı görülmemiştir. İstemin reddi gerekir.

3- Yasa'nın Geçici 1. Maddesi'nin (E) Bendi'nin Birinci Paragrafındaki Kimi İbareler İle Üçüncü ve Dördüncü Paragraflarının İncelenmesi

Dava konusu (E) bendinin;

-Birinci paragrafında birliklerin borçlarından doğan faiz ve gecikme zammı gibi fer'i borçları ile personel kadrolarında yapılacak düzenlemeler için gerekli tazminat tutarının yapılandırma kurulunun önerileri dikkate alınarak Hazine'ce üslenilip tasfiye olunacağı;

-İkinci paragrafında, kooperatif ve birliklerin borçlarının tasfiyesi ve yeniden yapılandırma nedeniyle oluşabilecek personel tazminatlarının, kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılması amacıyla dışarıdan alınacak her türlü denetim, danışmanlık ve diğer hizmetler için yapılacak ödemelerin Yeniden Yapılandırma Kurulu ve Yürütme Birimi'ne ilişkin giderlerin ve işletme kredilerinin, kurulun önerileri dikkate alınarak genel bütçeden ve destekleme ve fiyat istikrar fonu gider hesabından karşılanacağı;

-Üçüncü paragrafında, kooperatif ve birliklere, genel bütçeden yeniden yapılandırma amacıyla 2000 yılı Bütçesinden tahsis edilen ödenekler ile uluslararası finans kuruluşlarınca desteklenen projeler için sağlanan doğrudan ya da dolaylı malî kaynaklar ve kredi teminatları dışında Devlet veya diğer kamu tüzelkişilerinden malî destek sağlanamayacağı;

-Dördüncü paragrafında, yeniden yapılandırma süresi içinde bakanlık mensupları arasından denetçi görevlendirilebileceği, bunların ücretlerinin Birlikçe ödeneceği,

belirtilmiştir.

Maddenin gerekçesinde "(E) fıkrasıyla birliklerin bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihe kadarki faaliyetleri sonucu karşılaştıkları ve karşılaşacakları zararlar ile bu faaliyetlerine ilişkin borçlarının ortadan kaldırılarak özerk halde sürdürecekleri çalışmaları için başlangıçta yeterli malî güce sahip kılınmaları amaçlanmıştır; bu Kanun'un yürürlüğe girmesiyle beraber, personel kadrolarını mutlaka yeniden düzenlemek zorunda kalacak olan birliklere kaynak yaratılmıştır.

Ayrıca, yeniden yapılandırma süresince, kooperatif ve birliklerin özel bünye faaliyetleri ile ilgili borçlarının tasfiyesi ve yeniden yapılandırma nedeniyle oluşabilecek personel tazminatları, kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılması amacıyla dışarıdan alınacak her türlü denetim, danışmanlık ve diğer hizmetler için yapılacak ödemeler, Yeniden Yapılandırma

Kurulu ve Yürütme Birimine ilişkin giderler ile kooperatif ve birliklerin ihtiyacı olan işletme kredilerinin, Yeniden Yapılandırma Kurulu'nun önerileri dikkate alınarak genel bütçeden ve Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan karşılanması hükme bağlanarak yeniden yapılandırma için gerekli finansman kaynağı da gösterilmiştir.

Diğer yandan, kooperatif ve birliklerin yeniden yapılandırılması amacıyla sağlanacak olan kaynaklara açıklık getirmek ve kaynak israfını önlemek bakımından, yeniden yapılandırma süresince, genel bütçeye konulacak ödenek ile uluslararası finans kuruluşlarınca desteklenen projeler çerçevesinde doğrudan ya da dolaylı olarak temin edilecek malî kaynaklar ve krediler dışında Devlet veya diğer kamu tüzelkişilerinin herhangi bir malî destek verilmemesi öngörülmüştür.

Yeniden yapılandırma süresince, hesap ve işlemlerin sağlıklı ve amaca uygun bir şekilde yürütülmesinin denetimini sağlamak amacıyla, birliklerin denetim kurullarında denetim ve kooperatifçilik konusunda deneyimli Sanayi ve Ticaret Bakanlığı mensupları arasından bir denetçi görevlendirilmesi ve denetçiye ödenecek ücretin belirlenmesi hükme bağlanmıştır." denilmiştir.

Kooperatifçiliğin geliştirilmesi ve millî ekonominin yararları gözetilerek, yeniden yapılanma sürecine ilişkin, Yasayla getirilen olanakların uygulamaya konulabilmesi için kooperatif ve birliklerin kaynaklarına açıklık getirilip kaynak savurganlığının önlenmesine ve maddede belirtilen kimi borçlar üstlenilerek birliklere malî desteğin sağlanmasına, yeniden yapılandırma süreci içinde görev yapmak üzere birlik denetim kurullarında başkanlıkça görevlendirilebilecek denetçilere ödenecek ücretlerde eşitliği sağlamak amacıyla bunun üst sınırının yasa ile belirlenip miktarının tespitinin Bakanlığa bırakılmasına ve ücretlerin hizmetten yararlanan birlikçe ödenmesine ilişkin düzenlemeler öngören kuralın, Anayasa'ya aykırılığından söz edilemez.

Bu nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 10. ve 171. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

V- SONUÇ

1.6.2000 günlü, 4572 sayılı "Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun"un:

A- 3. maddesinin ikinci fıkrasının,

B- Geçici 1. maddesinin;

1- (D) bendinin,

2- (E) bendinin,

a- Birinci paragrafında yer alan "... Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak ..." ibaresinin,

b- İkinci paragrafında yer alan "... Yeniden Yapılandırma Kurulu ve Yürütme Birimine ilişkin giderler ... Yeniden Yapılandırma Kurulunun önerileri dikkate alınarak ..." ibarelerinin,

c- Üçüncü ve dördüncü paragraflarının,

Esas Sayısı : 2000/47
Karar Sayısı : 2002/98

Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, 22.10.2002 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye		Üye
Enis TUNGA		Mehmet ERTEN